



Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Pósztor Mihály*
Cím: *Szent László városa*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bzn.

1937 VII. 18.

Osztályozás

Tárgy *725.091*

Hely

Idő

1937.

Személy

Szent László városa

Azt olvasom, hogy Kőbányának is be-fellegzett. A X. kerület lokál patriotái addig panaszkodtak, hogy míg a főváros többi része imponálóan épül, szépül, fejlődik, addig Kőbányával senki sem törődik. Egyetlen dísze és büszkesége a plébánia temploma, melyet a zseniális Lechner Ödön épített. De mi haszna, ha szép a templom, mikor rossz a levegő, megfertőzik a sertésszállások. A sertésszállásokat tehát ki akarják költöztetni Vecsésre azzal a 40.—50.000sertéssel együtt, amelyekkel a kőbányaiak semmi áron nem akarnak egy levegőt szívni. De ez nem elég, mondják a kerület vezérei. El kell tüntetni a régi Kőbányát, nevével, bűzével együtt, hogy nyoma se maradjon és az ősi első közgyűlésen azt fogják indítványozni, hogy változtassák meg a X. kerület nevét. Ha a Lipótváros márolholnapra átváltozhatott Szent István városává, legyen Kőbányából Szent László városa.

A gondolat nem rossz. Okos is, célszerű is, pénzbe sem kerül. Így aztán Kőbányára is ráillik majd Bárczy István híres mondása. Bárczy István a tabáni viskók helyén gyönyörű, modern várost akart építeni, de az idő múltott, jött a világháború és a Tabán nem mozdult.

— Mi lesz a Tabánnal, polgármester úr?! — kérdezte Bárczyt egy újságíró. Bárczy mosolygott.

— Tabán nem lesz, hanem volt! — adta vissza a szót a polgármester.

Kőbánya: Burgundia

Körülbelül így lesz ez Kőbányával is. Abban azonban van némi túlzás, hogy Kőbánya nem fejlődik. Hogyne fejlődne 1869-ben, három esztendővel ezelőtt, hogy Pest, Buda és Óbuda Budapestté egyesült. Kőbányán még több volt a sertés, mint az ember. Akkoriban Kőbányának mindössze 4353 polgári lakója volt, ma pedig nyolcvanezernél is több lakóinak száma. Ötvenöt évvel ezelőtt Kőbánya minden ezer lakójára 52—53 születés esett, ma pedig 13—14 gyermekszületés esik ezer lakóra. De még érdekesebb dolgokat mond a halálozási statisztika. Eszerint 1874-ben Kőbánya minden ezer lakója közül 44 halt meg, 1935-ben pedig 11—12, amiből nyilvánvaló, hogy hatvan esztendő alatt óriásit javult a közegészségügy Kőbányán. De kétségtelen, hogy ezután még jobban fog javulni, ha majd Szent László városa lesz Kőbányából.

Harmadfélszázad esztendővel ezelőtt egyszer már szobakerült, hogy Pest egy részét Szent Lászlóról nevezik el, de ez a rész akkor nem Kőbánya volt, hanem a Lipótváros, melyet a napokban kereszteltek el Szent István városává. Nevet akartak adni akkoriban Kőbányának is: Burgundiának nevezték és ilyen néven szerepel Kőbánya az 1703. évi privilégiumlevélben is.

(Idő) (Köt. v. füzet) (Ol)

Kőbánya 235 esztendővel ezelőtt jutott Pest város birtokába, de 38 esztendeig pörösködött érte, míg véglegesen a magának mondhatta. Hogy a török uralom előtt ki lehetett Kőbánya területe: ma már nehéz lenne megállapítani. Nagy a valószínűsége annak, hogy a törökvilág előtt Kőbánya is a Fáy nemzetség ama birtokához tartozott, mely a Kecskeméti-kapuig (a mai Calvin-tér) terjedt. Budavár visszavétele után, mikor Vattay János Csömörrel együtt magának foglalta le a szentmihályi, szentlőrinci, gubacsi, soroksári és sárréti pusztákat, úgy hallgatólágon jogot formált a kőbányai területre is, de nyíltan nem akart, vagy nem mert vele előállni. Mikor azonban 1695-ben a vármegye elrendelte Pest város határainak megállapítását, Vattay János és Beniczky Tamás Szentlőrinc és Cinkota urai tiltakoztak a határvonalak új megállapítása ellen. Ennek a tiltakozásnak az volt a rugója, hogy Vattay János nem akarta elveszíteni Kőbányára vonatkozó jogigényét. Hat esztendő múlva Szunyogh Imre alispán Kőbányát mégis odaítélte Pestnek s „a derék és körültekintő” szenátorok — a vármegye így titulálta a határjárású jegyzőkönyvben Pestváros tanácsát — hálából egy minden városi tehermentesített házat ajándékoztak alispán uramnak. Ma talán megvesztegetésnek mondanák az ilyesmit, de akkoriban — úgylátszik — elnézőbbek és megértőbbek voltak az emberek.

Pest legelő nélküi

Vattay nem nyugodott bele az ítéletbe, de alkalmasabb időket várt az ítélet megtámadására. Az alkalmasabb idők azonban sokáig vártak magukra. Mivel pedig Pestvárosának legelőre volt szüksége, a kőbányai homok pedig nem termett elég fűvet, a tanács Vattaytól kibérelte legelő céljára a szentlőrinci, gubacsi és péteri pusztákat alighanem azzal a titkos gondolattal, hogy majd egyszer — valamikor perrel, vagy pénzzel örökáron megveszi a város számára a legelőt. Vattay megsejtette a csalafinta szándékot és 1722-ben felmondta a bérletet. Pest pedig legelő nélkül maradt.

A város egyelőre úgy próbált segíteni magán, hogy betiltotta a birkatartást; a szántást, a törökőri dülő kivételével beszüntette; a sertéskondákat pedig lelvéssel való fenyegetés mellet parancsolta el a mezőről. Pest városa, meg Vattay addig-addig kellemetlenkedtek egymásnak, míg végre Vattay megúnta a dolgot és Csömört, a hozzátartozó öt pusztával: Szentmihályal, Gubaccsal, Szentlőrincsel, Péterivel és Soroksárral 1729-ben cserébe adta Grassalkovich Antal personalisnak Pereg, Imrefalva, Szentkirály, Aporka és Bial pusztákért. Az egyezségnek kiderült, hogy akkoriban tízezer forintra becsülték ama puszták értékét, amelyeket Grassalkovich cserébe kapott. Kis pénzért nagy darab földet lehetett akkoriban vásárolni, de Pestnek még kis pénze sem volt.

Egyébként *Grassalkovich* keményebb szomszédnak bizonyult, mint *Vattay*. A personalis azzal kezdte a szomszédságot, hogy pert indított Kőbányaért és egészen a Kecskeméti-kapuig terjedő földek átadását követelte Pestvárosától. Őt esztendeig folyt a pereskedés, 1734-ben aztán békésen megegyezett a két perlekedő fél. Mivel a birtokhatárok érintkeztek: *Grassalkovich* Rákoskeresztúr határából átadott egy darabot Pestnek, Pest viszont a Gubacsi és Szentlőrinci határt toldotta meg a magáéból. Ezenkívül fizetett *Grassalkovich*nak kétezer forintot. Hogy pedig teljes legyen a békesség, *Grassalkovich* Antal Hatvani utcai házát (ma Városház-utca 1. alatti bérház van a helyén) és Kerepesi-úti kertjét, vagyis azt a Rákóczi-út és Múzeum körút sarkán levő hatalmas területet, melyen többek között 1908-ig a régi Nemzeti színház állott, mentesítette Pest városa minden városi adóteher alól. 1741-ben az uralkodó is jóváhagyta ezt a megállapodást.

Százkilencvenhat esztendővel ezelőtt így lett végleg Pesté Kőbánya, melynek őstől kezdve Szent László város lesz a neve.

Pásztor Mihály